

Verslag Workshops Open Data in Business

*Amersfoort
17 november 2016*

geobusiness
nederland

GeoBusiness Nederland

Business Center
Barchman Wuytierslaan 10
3818 LH Amersfoort

www.geobusiness.nl
info@geobusiness.nl

Inhoudsopgave

Management samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 De aanpak.....	4
1.3 Resultaat.....	5
2. De workshops.....	6
2.1 Workshop 1 - Regio West (Open Data in bestaande bedrijfsprocessen).....	6
2.2 Workshop 2 - Regio Zuid (Nieuwe toepassingen met open data).....	8
2.3 Workshop 3 - Regio Noord (360 graden visie op open data).....	10
2.4 Workshop 4 - Regio Midden/Oost (Open Data en de Energie transitie).....	12
3. Aanbevelingen.....	14

Bijlage 1	Deelnemers Workshops Open Data in Business
Bijlage 2	Presentatie Swis (Matthias Snoei)
Bijlage 3	Presentatie Imagem (Patrick de Groot)
Bijlage 4	Presentatie OSSG Medusa (Han Limburg)
Bijlage 5	Presentatie Geo Academie (Erik Meerburg)
Bijlage 6	Presentatie GeoNext (Nico Schaefer)
Bijlage 7	Presentatie RUG Geodienst (Govert Schoof)
Bijlage 8	Presentatie MUG (Hans Hainje)
Bijlage 9	Presentatie Sensor City Assen (Gert-Jaap Doedens)
Bijlage 10	Presentatie Rho Adviseurs (Dick Takkebos en Fokke Plantinga)
Bijlage 11	Presentatie (Pieter van der Ploeg)
Bijlage 12	Presentatie (Marianne Linde)

Management samenvatting

In 2011 werd open data hoog op de beleidsagenda geplaatst en omarmde minister Verhagen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) open data in zijn Digitale Agenda NL. In mei 2011 kondigde minister Donner van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) aan om het hergebruik van overheidsinformatie verder te stimuleren met een aantal wetswijzigingen. En in oktober 2011 was het minister Schultz van Haegen van het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) die open data een impuls gaf door het vrijgeven van de Basisregistratie topografie vanaf 1 januari 2012. Eurocommissaris Kroes kondigde in december 2011 aan dat de Europese Commissie al haar cijfermateriaal en openbare gegevens gratis ter beschikking gaat stellen aan publiek en bedrijfsleven.

Dit alles stond aan de basis van een groot aantal hackatons met als doel het ontwikkelen van killer-apps met open data. De oogst uit deze bijeenkomst was mooi. Echter, het gebruik van open data bleef achter bij de hoge verwachtingen.

Medio 2013 startte het 'Doorbraakproject Open GeoData' met als doel de belemmeringen rondom het beschikbaar stellen van open data weg te nemen en het gebruik van open data te stimuleren. Het project werd medio 2016 afgesloten. Gedurende het project werd duidelijk dat open data steeds meer 'mainstream' wordt en zijn weg vindt als grondstof voor nieuwe toepassingen (meestal App's), maar ook in bestaande toepassingen en bedrijfsprocessen. Hierdoor ontstond het idee om bedrijven te vragen op welke manier zij profiteren van open data in hun dagelijkse bedrijfsvoering. Om dit te onderzoeken werden er in 2016 vier regionale workshops 'Open Data in Business' georganiseerd door GeoBusiness Nederland in opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het Doorbraakproject Open Geodata

Na 4 workshops met gezamenlijk ruim 100 deelnemers, en presentaties van 9 bedrijven, de Provincie Zuid Holland, de Stichting Sensor City Assen, de Rijksuniversiteit Groningen en Alliander is de conclusie dat open data in de 'business' wordt gebruikt! De bedrijven hebben in de workshops laten zien hoe zij in hun dagelijkse business profiteren van open data. De workshops hebben ook een aantal aanbevelingen opgeleverd met betrekking tot het aanbod, ontsluiten en gebruik van open data.

Open data is geen doel op zich. Het aanbieden en ontsluiten van open data moet een samenspel zijn tussen de overheid (als eigenaar en producent) en de bedrijven (als gebruiker). Open data wint aan kwaliteit als de context (bron, de definities en het doel van de dataverzameling) bekend is.

Het is aan te bevelen te streven naar een Nederlands model waarin de overheid regisseert en faciliteert en ruimte geeft aan het bedrijfsleven om open data te ontsluiten en te gebruiken. Co-creatie is het centrale thema met als doel het vergroten van de bekendheid, de vindbaarheid en het nut en de noodzaak van open data buiten de geo-sector.

1. Inleiding

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en op initiatief van het Doorbraakproject Open Geodata organiseerde branche-organisatie GeoBusiness Nederland vier regionale workshops 'Open Data in Business'.

Het doel van de workshops was: inzicht krijgen in het gebruik van open data in bedrijfsprocessen en producten en de economische meerwaarde van open data. De eerste workshop werd georganiseerd op 21 april in Leiden in samenwerking met de Provincie Zuid Holland en de bedrijven Swis, ImaGem en Medusa. Dit werd gevolgd door drie workshops in september 2016 in Herwijnen (GeoFort), Groningen (RUG) en Arnhem (Alliander).

1.1 Aanleiding

GeoBusiness Nederland is mede initiatiefnemer van het Doorbraakproject Open GeoData. Dit project startte medio 2013 met als doel de belemmeringen rondom het beschikbaar stellen van open data weg te nemen en het gebruik van open data te stimuleren. Het project werd medio 2016 afgesloten. Tijdens deze periode werd veel aandacht gegeven aan het inventariseren en wegnemen van belemmeringen en het stimuleren van het gebruik van open data.

De overheid en met name de decentrale overheden – als eigenaar van data die wordt vrijgegeven – wil weten wat er met de data gebeurt. Er wordt veel onderzoek gedaan naar het nut, effect en de economische meerwaarde van open data. Toch blijft het onduidelijk wat open data nu precies betekent voor het bedrijfsleven, wat wordt er mee gedaan en worden de hoge verwachtingen over de economische groei ook daadwerkelijk ingelost?

Gedurende het project werd duidelijk dat open data steeds meer 'mainstream' wordt en zijn weg vindt als grondstof voor nieuwe toepassingen (meestal App's), maar ook in bestaande toepassingen en bedrijfsprocessen. Het nut van open data ('Open Data in Business') in deze bedrijfsprocessen en bestaande producten en diensten van bedrijven is niet altijd zichtbaar. De toegevoegde waarde van open data in deze context zou een extra stimulans voor de overheid, en met name de decentrale overheden, kunnen zijn om data te ontsluiten en beschikbaar te stellen voor gebruik door bedrijven.

Hierdoor ontstond het idee om bedrijven te vragen op welke manier zij profiteren van open data in hun dagelijkse bedrijfsvoering. In de uitvoering werd gekozen voor een regionale aanpak. Op deze wijze konden bedrijven en lokale overheden die actief zijn binnen een bepaalde regio elkaar informeren over het nut van open data in hun directe omgeving.

1.2 De aanpak

Om een antwoord te krijgen op de vraag hoe bedrijven profiteren van open data werden vier regionale workshops georganiseerd. De workshops werden verdeeld over vier regio's in Nederland: west (Leiden), zuid (Herwijnen), noord (Groningen) en midden/oost (Arnhem). Voor elke workshop werden een aantal bedrijven uitgenodigd om via korte pitches te laten zien hoe 'open data' bijdraagt aan hun eigen processen en product ontwikkeling. In de workshop in Groningen werd naast de bedrijven ook een presentatie verzorgd door de Rijksuniversiteit Groningen. De workshops werden bijgewoond door aanbieders en gebruikers van open data.

Tijdens de workshops was er veel ruimte voor discussie en dialoog. Aan de hand van prikkelende stellingen werd gezocht naar een antwoord op de vragen zoals nut en noodzaak van open data, de vindbaarheid en vorm waarin open data beschikbaar is, en de economische waarde van open data.

1.3 Resultaat

De workshops werden goed bezocht, met name door mensen die zelf ook op zoek zijn naar een antwoord op open data vragen. Dankzij de bedrijfspresentaties hebben we meer inzicht gekregen in hoe open data een bijdrage kan leveren in bestaande bedrijfsprocessen en producten van het bedrijfsleven en welke eisen er dan aan de data moeten worden gesteld. Dit vertaalt zich in een economische (meer)waarde van open data, maar eerlijk gezegd is dit moeilijk te kwantificeren. De workshops hebben ook bijgedragen aan het uitwisselen van informatie en bevindingen tussen aanbieders en gebruikers van open data. Tot slot kunnen er naar aanleiding van de presentaties en discussies in de workshops een aantal conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden geformuleerd. Deze worden hierna verder besproken en toegelicht.

Over de workshops is ook een artikel verschenen in GIS Magazine Oktober/November 2016 nr. 7 (auteur Remco Takken): [Artikel Open Data in Business GISMagazine 7-2016](#)

2. De workshops

2.1 Workshop 1 - Regio West (Open Data in bestaande bedrijfsprocessen)

De eerste workshop werd op 21 april 2016 georganiseerd in Leiden. Gastspreker was Rogier van de Sande (Gedeputeerde Zuid Holland). Inhoudelijk werd de workshop ondersteund met presentaties door Matthias Snoei (Swis), Patrick de Groot (Imagem) en Han Limburg (Medusa).

De workshop werd geopend door Rogier van de Sande. Hij liet weten dat de provincie Zuid-Holland een groot onbenut potentieel aan geodata heeft. Daarom gaat de provincie het aantal open geodatasets verviervoudigen in de komende anderhalf jaar. Ook vertelde hij dat het open stellen alleen niet genoeg is. De provincie wil open data zo gaan publiceren, dat bedrijven ze makkelijk kunnen gebruiken en zo de economische waarde van open data wordt benut.

Matthias Snoei speelde hier met zijn presentatie vervolgens op in. Na een aantal voorbeelden van het onzichtbare succes van open data (zie presentatie bijlage 2) gaf hij aan dat het economische succes van deze toepassingen afhankelijk is van hoe de open data wordt aangeboden. De data die door de overheid wordt opengesteld is altijd gemaakt voor een specifiek doel en met een systeem dat daarbij past. Op het moment dat deze data wordt opengesteld zal de data gebruikt worden voor doeleinden waar het niet voor is bedoeld en ook zijn de overheidssystemen niet ontworpen voor deze specifieke taak. De oplossing die Matthias Snoei aandraagt is een verplichte API richtlijn. Dit is een richtlijn die leveranciers van software aan de overheid 'dwingt' om hun systemen toegankelijk te maken voor externe software. Door dit te doen kunnen lagere overheden worden geholpen en zal de markt hierop gaan inspelen en ook in gaan investeren. Deze aanpak vraagt dus niet aan de overheid als leverancier om zelf volledig te gaan investeren in tools om data beter te ontsluiten. De overheid is regisseur en houdt grip op haar eigen data.

Patrick de Groot ging vervolgens in op de kritische succesfactoren van open data. In zijn presentatie liet hij zien dat voor een software leverancier open data een grote meerwaarde heeft (zie bijlage 3). De dataportals van de overheid zorgen ervoor dat de software meerwaarde krijgt. Waar vroeger in data moest worden geïnvesteerd, is dat nu niet meer nodig. Maar hij gaf ook aan dat het niet altijd goed gaat. De waarde van open data zit in de content van de data, te weten historie en kwaliteit. Ook hij benadrukte dat dit niet de taak moet zijn van de overheid als aanbieder van de data. Hij pleitte voor een aanpak van co-creatie, waarbij de overheid als aanbieder van data zich laat helpen bij het ontsluiten van data.

Han Limburg liet vervolgens zien hoe open data een bijdrage levert aan een maatschappelijk probleem, de gevolgen van de bodembeweging - aardbevingen in Groningen (zie bijlage 4). De 'harde' data over de bodembeweging zijn in bezit van de NAM, TNO en het KNMI en worden maar mondjesmaat ontsloten voor het publiek. Omdat er geen data beschikbaar kwam hebben 6 bedrijven uit de Provincie Groningen besloten zelf data te gaan inwinnen met behulp van het plaatsen van eigen sensoren en hulp van de bewoners van het gebied. De ingewonnen data wordt vervolgens a-la PDOK ontsloten voor het publiek en is op die manier

centraal en open beschikbaar voor iedereen. Hoewel dit geen regionaal voorbeeld is, was er toch besloten om dit voorbeeld in deze workshop te laten zien. Dit voorbeeld toont namelijk welke rol het bedrijfsleven kan vervullen in het ontsluiten van data.

In de discussie werd vooral ingegaan op de rol van de overheid als aanbieder van data. Waar houdt deze verantwoordelijkheid op en welke rol past hierbij? Er werd ook gevraagd of de investeringen in portals zoals PDOK (Geodata Store) wel het gewenste resultaat hebben opgeleverd. De conclusie was dat het maken van een portal niet moeilijk is, maar het beheer en onderhoud dit wel is. In combinatie met een gedegen kennis van de context van de data bepaald dit de kwaliteit van de open data die nodig is om er een economisch succes mee te behalen.

De aanbevelingen uit deze workshop zijn:

- Om de volgende stap te zetten en open data tot een succes te maken moet de overheid als aanbieder van open data een regierol pakken. Er moeten richtlijnen worden opgesteld voor het ontsluiten van data die verplicht moeten worden toegepast door software leveranciers (API economie).
- Open data is alleen bruikbaar als de context bekend is (bron, de definities en het doel van de dataverzameling).
- Het bedrijfsleven kan een rol spelen in het ontsluiten van overheidsdata als open data – maar dan moet het wel de kans krijgen.

2.2 Workshop 2 - Regio Zuid (Nieuwe toepassingen met open data)

De tweede workshop werd op 6 september 2016 georganiseerd in samenwerking met en in het GeoFort in Herwijnen. Inhoudelijk werd de workshop ondersteund met presentaties door Erik Meerburg (Geo Academie / GeoFort) en Nico Schaefers (GeoNext).

Het format van deze workshop was er op gericht om met de deelnemers in discussie te gaan over 4 stellingen:

1. De grootste winst bij het openen van data landt bij de maker van die data zelf.
2. Open data kan alleen worden gemonetariseerd als het langlopend stabiel wordt aangeboden.
3. Monetarisatie van open geodata gaat (zeker) niet door traditionele geo-bedrijven gebeuren.
4. Open data geeft een sluitend businessmodel.

Met deze stellingen als uitgangspunt liet Erik Meerburg zien hoe open data al haar weg gevonden heeft bij de gewone consument (zie bijlage 5). De voorbeelden die hij liet zien hebben betrekking op diensten die wij veel gebruiken, zoals een makelaarssite, een vacature-site, lokale nieuwsdiensten, etc. Ook de combinatie en actuele ontwikkelingen op het gebied van open source liet hij in deze voorbeelden zien. Hij sloot af met een toepassing die hij zelf heeft ontwikkeld, namelijk: 'Geo-datakunst'. Dankzij de gratis beschikbaarheid van geodatasets zoals de BRT, Top10NL en AHN-2 is het mogelijk om betaalbaar in 3D geprinte kaarten te maken, die worden gebruikt voor promotie (Port of Rotterdam) en communicatie-ondersteuning (gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum) en onderwijs (GeoFort).

Nico Schaefers liet vervolgens zien dat open data een belangrijke rol heeft gespeeld in een aantal grote projecten die door zijn bedrijf zijn uitgevoerd (zie bijlage 6). Deze projecten zijn uitgevoerd bij ingenieurs bureaus zoals Arcadis, Sweco, Boskalis en Movares met geodatasets als AHN-2, BAG en de Top10NL. Hij benadrukte het belang van de kwaliteit en actualiteit van open data en illustreerde aan de hand van voorbeelden waarom dit belangrijk is. Tot slot liet hij aan de hand van een project bij ProRail zien welke besparingen het gebruik van open data in automatische omgeving modellering heeft opgeleverd. Deze besparing is uit te drukken in tijd en geld en was aanzienlijk.

Vervolgens werd in 3 werkgroepen gediscussieerd aan de hand van de stellingen. Na deze discussieronde werden plenair met elkaar de bevindingen gedeeld. Wat daarbij opviel was dat de realistische houding van alle deelnemers over de verwachtingen van open data. Data die als open data beschikbaar wordt gesteld is geproduceerd met en voor een bepaald doel. De data heeft dus al haar waarde bewezen. Daarom moet het al als succesvol worden gezien wanneer deze data kan worden hergebruikt. Daarbij is intern hergebruik binnen de overheid met als resultaat meer efficiëntie en transparantie al een winstpakker. Er werd opgemerkt dat

de vraag hoe er geld kan worden verdiend met open data eigenlijk pijnlijk is. Data wordt opengesteld, maar je weet eigenlijk niet of er vraag naar is. Om dan vervolgens al te schermen met verdienmodellen klopt dus niet. Het investeren door de overheid in het openstellen en harmoniseren van datasets is dan ook risicovol, omdat het niet duidelijk is dat de data ook zal worden gebruikt.

De aanbevelingen uit deze workshop zijn:

- De overheid is als maker ook eigenaar van de data. Als deze data wordt hergebruikt krijgt de investering die is gedaan in het produceren van die data veel meer waarde (voorbeelden zijn AHN-2 en het RWB). Zie dit als winst! Echter – bij succesvol gebruik van opengestelde data zal de winst veel breder zijn.
- Voordat een dataset wordt opengesteld is het goed om eerst vast te stellen of er behoefte is aan deze data.
- Dwing (decentrale) overheden niet om data verplicht beschikbaar te stellen.

2.3 Workshop 3 – Regio Noord (360 graden visie op open data)

De derde workshop werd op 8 september 2016 georganiseerd in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) in het Centrum voor Informatie Technologie (CIT). Inhoudelijk werd de workshop ondersteund door Dick Takkebos en Fokke Plantinga (Rho Adviseurs) en Hans Hainje (MUG). Samen met Govert Schoof (Geodienst - Rijksuniversiteit Groningen) en Gert-Jaap Doedens (Sensor City Assen) hebben zij ook de presentaties verzorgd. Het thema van deze workshop was data-inwinning en kansen en uitdagingen met betrekking tot de Nieuwe Omgevingswet.

De workshop werd geopend door Govert Schoof. In zijn presentatie ging hij in op het belang van open data voor het onderwijs (zie bijlage 7). Anders dan bij het bedrijfsleven is het voor de Universiteit van belang data te hebben voor onderwijs en onderzoek. De Geodienst produceert zelf ook data dat zij weer beschikbaar stelt via opendata.rug.nl. In zijn presentatie ging hij verder in op de kansen die door de academische wereld worden geboden aan het bedrijfsleven. De Geodienst is bezig met allerlei interessante datasets, waaronder wereldwijde open energiedata, gestructureerde detailgegevens omtrent scholen en ook OV-fietsen in real-time. Deze datasets worden samengesteld uit verschillende open data bronnen die worden geanalyseerd en verrijkt en vervolgens weer beschikbaar gesteld voor onderzoek en toepassingen. Een mooi voorbeeld van wederkerigheid.

Hans Hainje toonde open datagebruik in verschillende praktijkvoorbeelden met betrekking tot de omgevingswet en infrastructurele werken (zie bijlage 8). Hij is enthousiast over het gebruik van reeds goed ontsloten datasets van het CBS, Kadaster en de AHN-2. In zijn voorbeelden liet hij zien hoe open data wordt gebruikt in lopende projecten van MUG. Zij maken veel gebruik van open data, maar er zijn ook nog veel uitdagingen. In zijn presentatie beschreef hij de verschillende hiaten in de data die vaak versnipperd beschikbaar is, vaak niet te vinden of wordt aangeboden in een onbruikbaar (pdf) formaat. Een verklaring die hij hiervoor heeft is dat de 'eigenaren' van open data de pijn van het niet beschikbaar hebben niet voelen, doordat de baten niet expliciet zijn. Een andere verklaring die hij geeft is dat de 'eigenaren' van open data veel tijd en middelen stoppen in het aanbieden van de (open) data, door middel van mooie interfaces en afgeleide producten. Hij pleit ervoor deze energie te steken in de kwaliteit van de data en de markt te betrekken bij het ontsluiten van de data.

Gert-Jaap Doedens vertelde over de vele innovatieve projecten en deelprojecten in sensor City Assen (zie bijlage 9). Er wordt gebruik gemaakt van 200 meetpunten voor geluid, temperatuur, druk, fijnstof, lichtintensiteit en andere zaken. De data wordt ontsloten via een Data Management-platform voor derden, weliswaar tegen betaling. Hij vertelde dat er veel belangstelling vanuit de private sector is voor deze data, die met publiek geld en voor publieke doeleinden worden ingewonnen. Betalende derden voor deze data ziet hij niet als een belemmering. Het is belangrijker dat de data beschikbaar is.

Tot slot presenteerden Dick Takkebos en Fokke Plantinga (RHO Adviseurs) aan de hand van een aantal voorbeelden het gebruik van open data voor de nieuwe omgevingswet (zie bijlage 10). Open data is de katalysator geweest voor het opzetten van een platform voor omgevingsprojecten waarin 5 bedrijven (Esri, MUG, Tygron, Rho Adviseurs en Roxit) met elkaar samenwerken. Via dit platform worden met open data nieuwe technologieën en toepassingen ontwikkeld, uitgetoetst en toegepast. Hierbij wordt samengewerkt met de aanbieders van data.

De aanbevelingen uit deze workshop zijn:

- De overheid als ‘eigenaar’ en ‘aanbieder’ van open data moet geen tijd en middelen stoppen in het aanbieden van de (open) data, door middel van mooie interfaces en afgeleide producten. In plaats hiervan moet deze investering worden gedaan in de kwaliteit van de data en de gebruiker (bedrijven) betrekken bij het ontsluiten van de data.
- Gebruikers (bedrijven) moeten geen eisen stellen aan open data en accepteren dat deze data is ingewonnen en ontwikkeld voor een bepaald doel en dat het haar nut al heeft gehad. In plaats hiervan moeten gebruikers het digitaal verstrekken van data stimuleren en streven naar wederkerigheid. Hierdoor kan data verrijkt worden teruggeven voor hergebruik.
- Gebruikers (bedrijven) zijn bereid te betalen of investeren in het ontsluiten van open data. Voorwaarde is wel dat deze ontsluiting een co-creatie is tussen de aanbieder en gebruiker van open data.

2.4 Workshop 4 – Regio Midden/Oost (Open Data en de Energie transitie)

De vierde en laatste workshop werd op 15 september 2016 georganiseerd in samenwerking met Alliander in Arnhem. Inhoudelijk werd dit ondersteund door Marianne Linde (Geodan) en een gastpresentatie van Pieter van der Ploeg (Alliander).

Het thema van deze workshop was open data en de energie transitie. Pieter van der Ploeg opende de workshop met een presentatie over hoe Alliander de energie transitie aanpakt en welke uitdagingen overwonnen moeten worden om dit te realiseren (zie bijlage 11). Na een korte introductie over Alliander gaf hij een uitleg over de ambitie die is vastgelegd in het klimaatakkoord uit 2015. Hier wordt vooral gewerkt met getallen, maar die zeggen niet alles. Om de ambitie uit het akkoord te realiseren moet eerst worden bepaald waar fossiele energie bronnen kunnen worden vervangen en hoe meer efficiënt kan worden omgegaan met energie. Dat verschilt per toepassing: hoge of lage temperatuurwarmte, transport en mobiliteit, en energie voor verlichting of elektrische apparaten, etc. Om dit te illustreren gaf hij als voorbeeld de ambitie van een gemeente om in 2030 energie neutraal te zijn. Om dit te bereiken moet er worden gekeken naar energie reductie en het opwekken van regionale energie door middel van wind- en zonne-energie. Ook is het belangrijk informatie te verzamelen over de huidige status en de omgeving. Het voorbeeld wordt verder geïllustreerd aan de hand van het praktijkvoorbeeld Apeldoorn. In dit voorbeeld wordt duidelijk welke rol open data heeft om de energie neutrale ambitie te realiseren. Het gaat hierbij om de interpretatie wonen en werken in een specifiek gebied waarbij open data gebruikt wordt om energiegebruiksgegevens koppelen aan specifieke kenmerken, zoals: locatie; persoons-/gebruiksgegevens van een pand / gebouw; en de gegevens van het pand / gebouw. Hier is het probleem dat deze data alleen zinvol is als de data op individueel niveau kan worden gebruikt en er een duidelijke uitleg (context) zit bij de data. Hij merkt daarbij op dat het gebruik van deze data op collectief (geaggregeerd) niveau weinig toevoegt. Open data, en dan met name de energie gebruiksgegevens, zijn een belangrijke databron. Vanwege privacy zijn deze data alleen te gebruiken op collectief (geaggregeerd) niveau en ontbreekt dus ook de duiding (context) die deze data bruikbaar maakt. Hij sluit zijn presentatie af met de conclusie dat de duiding van open data en privacy van deze data met elkaar op gespannen voet staan.

Deze conclusie wordt overgenomen door Marianne Linde. Aan de hand van een aantal stellingen gaat zij de discussie aan met de aanwezigen (zie bijlage 12). Door tijdgebrek kunnen niet alle stellingen uit haar presentatie worden behandeld. Nadat zij alle stellingen heeft toegelicht wordt besloten verder te discussiëren over waarde, kwaliteit, privacy, internationalisatie en data-faciliteiten met betrekking tot open data.

De eerste twee stellingen gaan over de waarde en kwaliteit van open data. Uit de discussie komt naar voren dat de waarde van open data sterk wordt overschat. Zonder diepgaande kennis over de bron, de definities en het doel van de dataverzameling (de context-informatie) is de data leuk en informatief, maar heeft geen waarde voor besluitvorming en is niet bruikbaar in kritische bedrijfsprocessen. Het bedrijfsleven kan hierin een belangrijke rol vervullen door de overheid als eigenaar van de data te helpen in het formuleren van deze context. Hierdoor zal de kwaliteit ook verbeteren.

Privacy blijkt een gevoelig onderwerp te zijn. De stelling die wordt besproken heeft betrekking op privacy en de energietransitie. Iedereen is het erover eens dat dit alleen kan slagen als alle data over de Nederlandse energiehuishouding bekend is. Daarbij gaat het over de gebruiksgegevens van burgers en bedrijven. Besproken wordt of de privacy van burgers en vertrouwelijkheid van bedrijfsgegevens daaraan volkomen ondergeschikt moet worden gemaakt. Na een lange discussie wordt geconcludeerd dat de energiebedrijven het initiatief moeten nemen en dit onderwerp (privacy en de energietransitie) moeten agenderen. Het vrijgeven van gebruiksgegevens in combinatie met de juiste context van de data moet worden afgestemd op de vraag en gebruik van deze data.

Met betrekking tot de positie van open data in Nederland in vergelijking met andere landen wordt de stelling dat de Angelsaksische landen voorop lopen besproken. In de discussie wordt dit sterk genuanceerd. Nederland doet het zeker niet slecht, sterker nog, in sommige gevallen beter. Toch is de aanbeveling dat het Nederlandse geo-bedrijfsleven onder aanvoering van GeoBusiness Nederland zich beter moet profileren en samen met de overheid moet laten zien hoe open data wordt gebruikt en hoe er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners in Nederland.

De laatste stelling die wordt besproken gaat in op wie open data zou kunnen (en moeten) beheren. Er wordt gesteld dat bedrijven en de overheid als aanbieder van open data daar niet de juiste partijen voor zijn. De meningen zijn hierover verdeeld. Beide partijen zouden hier wel een rol in moeten hebben, waarbij afspraken worden gemaakt over hoe het beheer in te richten. De overheid als aanbieder heeft een regierol en faciliteert, terwijl het bedrijfsleven als gebruiker uitvoert. Dit vraagt om samenwerking, maar ook een overheid die loslaat en ruimte geeft aan bedrijfsleven om hierin een rol te vervullen.

Interessant in deze discussie is dat we ons in de internationale context niet blind moeten staren op de manier hoe dit in Groot Brittannië wordt opgepakt. Er wordt vaak verwezen naar het Britse Open Data Institute (ODI) en het streven om een soortgelijk instituut in Nederland te realiseren. De situatie in Groot Brittannië is niet vergelijkbaar met Nederland. Het is aan te bevelen te streven naar een Nederlands model waarin de overheid regisseert en faciliteert en ruimte geeft aan het bedrijfsleven om open data te ontsluiten en te gebruiken. Co-creatie is het centrale thema met als doel (open) data te verrijken om het vervolgens weer beschikbaar te maken voor verder hergebruik.

De aanbevelingen uit deze workshop zijn:

- De energiebedrijven moeten het initiatief nemen om het onderwerp 'privacy en de energietransitie' te agenderen. Het vrijgeven van gebruiksgegevens in combinatie met de juiste context van de data moet worden afgestemd op de vraag en gebruik van deze data.
- Het Nederlandse geo-bedrijfsleven moet onder aanvoering van GeoBusiness Nederland zich beter profileren en samen met de overheid laten zien hoe open data wordt gebruikt en hoe er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners in Nederland.
- Het is aan te bevelen te streven naar een Nederlands model waarin de overheid regisseert en faciliteert en ruimte geeft aan het bedrijfsleven om open data te ontsluiten en te gebruiken. Co-creatie is het centrale thema met als doel (open) data te verrijken om het vervolgens weer beschikbaar te maken voor verder hergebruik.

3. Aanbevelingen

De workshops hebben inzicht gegeven in het gebruik van open data in toepassingen door het bedrijfsleven. Deze toepassingen zijn meestal niet direct zichtbaar. De workshops hebben ook een platform gegeven aan een dialoog tussen aanbieders (overheden) en gebruikers (bedrijven) van open data. Per workshop zijn vanuit de verschillende thema's drie aanbevelingen geformuleerd. Deze aanbevelingen zijn aan de hand van aanbod, ontsluiten en gebruik vervolgens samengevat.

Aanbod

Open data mag en is geen doel op zich. De verplichting dat overheidsdata altijd vrijgegeven moet worden voor hergebruik werkt verlamdend voor met name decentrale overheden. Daarom is het goed eerst te bepalen of er behoefte is aan de data en waar de data voor gebruikt gaat worden.

Zorg voor bekendheid van de data voordat deze wordt aangeboden. Investeer in een goede beschrijving van de data, de context: bron, de definities en het doel van de dataverzameling.

Het Nederlandse geo-bedrijfsleven moet onder aanvoering van GeoBusiness Nederland zich beter profileren en samen met de overheid laten zien hoe open data wordt gebruikt en hoe er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners in Nederland.

Gebruikers van open data moeten accepteren dat deze data is ingewonnen en ontwikkeld voor een bepaald doel en dat het haar nut al heeft gehad. Als er aanvullende eisen zijn, zal de gebruiker moeten bijdragen aan het toepasbaar maken van de data voor hergebruik.

Ontsluiten

De overheid als eigenaar en aanbieder van open data moet een regie en faciliterende rol vervullen bij het ontsluiten van open data. Bij het ontsluiten van data moet zij investeren in de kwaliteit en continuïteit en het beschrijven van de context van de data.

Zij moet niet investeren in het ontwikkelen van speciale portals en tools om het gebruik van open data te stimuleren. Zij moet wel investeren in het inrichten van de interne IT-infrastructuur door richtlijnen te formuleren voor (decentrale) overheden en haar softwareleveranciers.

Voor het ontsluiten van data moet ruimte worden geboden aan het bedrijfsleven. Gebruikers (bedrijven) zijn bereid te betalen of investeren in het ontsluiten van open data. Voorwaarde is wel dat deze ontsluiting een co-creatie is tussen de aanbieder en gebruiker van open data.

Gebruik

Het Nederlandse geo-bedrijfsleven moet onder aanvoering van GeoBusiness Nederland zich beter profileren en samen met de overheid laten zien hoe open data wordt gebruikt en hoe er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners in Nederland. Een belangrijke doelstelling is het vergroten van de bekendheid, de vindbaarheid en het nut en de noodzaak van open data buiten de geo-sector.

Ga moeilijke discussies (privacy) rondom open data niet uit de weg. Investeer juist in deze discussie door data voor hergebruik te presenteren in de juiste context.

Het is aan te bevelen te streven naar een Nederlands model waarin de overheid regisseert en faciliteert en ruimte geeft aan het bedrijfsleven om open data te ontsluiten en te gebruiken. Co-creatie is het centrale thema met als doel (open) data te verrijken om het vervolgens weer beschikbaar te maken voor verder hergebruik.

[De aanbevelingen uit workshop 1 zijn:](#)

- Om de volgende stap te zetten en open data tot een succes te maken moet de overheid als aanbieder van open data een regierol pakken. Er moeten richtlijnen worden opgesteld voor het ontsluiten van data die verplicht moeten worden toegepast door software leveranciers (API economie).
- Open data is alleen bruikbaar als de context bekend is (bron, de definities en het doel van de dataverzameling).
- Het bedrijfsleven kan een rol spelen in het ontsluiten van overheidsdata als open data – maar dan moet het wel de kans krijgen.

[De aanbevelingen uit workshop 2 zijn:](#)

- De overheid is als maker ook eigenaar van de data. Als deze data wordt hergebruikt krijgt de investering die is gedaan in het produceren van die data veel meer waarde (voorbeelden zijn AHN-2 en het NWB). Zie dit als winst! Echter – bij succesvol gebruik van opengestelde data zal de winst veel breder zijn.
- Voordat een dataset wordt opengesteld is het goed om eerst vast te stellen of er behoefte is aan deze data.
- Dwing (decentrale) overheden niet om data verplicht beschikbaar te stellen.

[De aanbevelingen uit workshop 3 zijn:](#)

- De overheid als ‘eigenaar’ en ‘aanbieder’ van open data moet geen tijd en middelen stoppen in het aanbieden van de (open) data, door middel van mooie interfaces en afgeleide producten. In plaats hiervan moet deze investering worden gedaan in de kwaliteit van de data en de gebruiker (bedrijven) betrekken bij het ontsluiten van de data.
- Gebruikers (bedrijven) moeten geen eisen stellen aan open data en accepteren dat deze data is ingewonnen en ontwikkeld voor een bepaald doel en dat het haar nut al heeft gehad. In plaats hiervan moeten gebruikers het digitaal verstrekken van data stimuleren en streven naar wederkerigheid. Hierdoor kan data verrijkt worden teruggeven voor hergebruik.
- Gebruikers (bedrijven) zijn bereid te betalen of investeren in het ontsluiten van open data. Voorwaarde is wel dat deze ontsluiting een co-creatie is tussen de aanbieder en gebruiker van open data.

[De aanbevelingen uit workshop 4 zijn:](#)

- De energiebedrijven moeten het initiatief nemen om het onderwerp ‘privacy en de energietransitie’ te agenderen. Het vrijgeven van gebruiksgegevens in combinatie met de juiste context van de data moet worden afgestemd op de vraag en gebruik van deze data.

- Het Nederlandse geo-bedrijfsleven moet onder aanvoering van GeoBusiness Nederland zich beter profileren en samen met de overheid laten zien hoe open data wordt gebruikt en hoe er wordt samengewerkt tussen de verschillende partners in Nederland. Een belangrijke doelstelling is het vergroten van de bekendheid, de vindbaarheid en het nut en de noodzaak van open data buiten de geo-sector.
- Het is aan te bevelen te streven naar een Nederlands model waarin de overheid regisseert en faciliteert en ruimte geeft aan het bedrijfsleven om open data te ontsluiten en te gebruiken. Co-creatie is het centrale thema met als doel (open) data te verrijken om het vervolgens weer beschikbaar te maken voor verder hergebruik.